

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande över Förhandsbedömning av finansieringsinstrument inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (SJV Utvärderingsrapport 2025:9)

Er beteckning: LI2024/02074

Sammanfattande slutsatser vid eventuell implementering av finansieringsinstrument

Länsstyrelsen Västerbotten (Länsstyrelsen) instämmer i de sammanfattande slutsatserna kring eventuell implementering, att:

- För att det ska vara ändamålsenligt att införa finansieringsinstrument krävs kraftfulla åtgärder för att minska den administrativa bördan för företagarna, säkerställa förutsägbara och effektiva stöd- och tillståndprocesser och andra insatser som kan bidra till att öka lönsamheten inom jordbruket.
- Som finansieringsinstrument bör väljas kreditgaranti.
- Slutmottagare för finansieringsinstrument inom den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken bör vara desamma som för startstöd respektive investeringsstöd för ökad konkurrenskraft.
- Regelverk, inklusive dokumentationskrav, bör vara enkla för både jordbruksföretaget och kreditgivaren.
- Regelverken för startstöd respektive investeringsstöd för ökad konkurrenskraft bör harmoniseras med regelverket för kreditgarantin.

- Utifrån erfarenheter från andra EU-länder är vår bedömning att det är lämpligt med en ram för kreditgarantin på högst två miljarder kronor första året, som därefter utökas med en halv miljard per år under perioden.
- Det bör finnas en uttalad ambition att kreditgarantin ska finnas kvar även under nästkommande period för att säkerställa kreditgivarnas intresse för att investera i uppbyggnaden av strukturer, processer och kompetens.

Förutsättningar för livsmedelsproduktion i norr

Länsstyrelsen i Västerbotten instämmer i den analys som förhandsbedömningen gör om finansieringsinstrument, att de grundläggande förutsättningarna, som lönsamheten och minskad administrativ börda för jordbruksföretagen måste förbättras, men Länsstyrelsen anser att ställningstagandena i analysen inte tar hänsyn till de regionala skillnader vi har i landet eller hur de faktorer som påverkar kapitalförsörjningen till jordbruksföretag fungerar. Länsstyrelsen anser även att analysen inte tar hänsyn till rådande omvärldsläge och tidsaspekten, att vi behöver en ökad livsmedelsproduktion i hela landet nu.

Länsstyrelsen vill påtala vikten av att bedöma kostnader och konsekvenser för ett införande av finansiella instrument såsom kreditgarantier, gentemot målet i den nationella livsmedelsstrategin, om att öka livsmedelsproduktionen i hela Sverige. Det som är särskilt tydligt är det förändrade omvärldsläget och de förändrade förutsättningarna över tid som jordbruket i norra Sverige har genomgått, då särskilt i stödområde 1 och 2, med nedläggning av ett mycket stort antal producerande gårdar som bör väga tungt i analysen. Det finns stora regionala skillnaderna i möjligheten att få lån för investeringar för jordbruksföretag, som till del beror på låga markpriser och för branschen specialiserade investeringar, som därigenom inte ger en tillräcklig säkerhet för lånen eller ett omsättningsbart värde. Detta behöver lyftas tydligare och det behövs en regionalisering av åtgärder som anpassas för att säkra en livskraftig livsmedelsproduktion och trygga ägarskiften i hela landet.

Länsstyrelsen instämmer i att det krävs öka lönsamhet och minskad administrativ börda för att säkra en robust livsmedelsförsörjning. Insatser inom dessa områden har dock flerårig, komplex problematik och förefaller inte lösbara i närtid. För att bromsa trenden med nedläggning och avveckling av jordbruk i norra Sverige behöver någon form av finansieringsinstrument införas.

I de förslagna målen för ökad livsmedelsproduktion som Jordbruksverket har lämnat över till regeringen i rapporten "Förslag på mål och uppföljningsmetoder för svensk livsmedelsproduktion" (RA25:10) konstateras att ytterligare ca 340 000 hektar åkermark, som idag ligger i träda, behöver återupptas i produktion. Dessa

arealer finns främst i Norra Sverige och det är därför angeläget att stimulera utvecklingen av livsmedelsproduktionen i den delen av landet där det finns stora potentialer men samtidigt stora utmaningar. Det är ett mycket viktigt samhällsintresse att bättre säkra försörjningen av livsmedel till vårt lands invånare. Det är rimligt att staten då delar på risktagandet som det innebär att investera för livsmedelsproduktion i glesbygd.

Länsstyrelsen instämmer i rekommendationen att det införs finansieringsinstrument som kreditgarantier, vilka riktas till unga och nya företag samt de som vill investera i ökad eller bibehållen produktion, med en möjlig regionalisering till de områden som har störst utmaningar.

Marknadsanalys

Länsstyrelsen instämmer i att det krävs ökad lönsamhet och minskad administrativ börda för att öka tillväxten och investeringstakten för att säkra en robust livsmedelsförsörjning. Det gäller inte minst i norra Sverige, men för att nå framgång för dessa åtgärder behövs tid, tid som vi inte har då den förändringen är en mångfacetterad och komplex del med många beroenden. Trenden med nedläggning och avveckling av jordbruk i norra Sverige behöver bromsas in nu och det krävs därför också andra och insatser som ger snabbare effekt. Det kan vara någon form av finansieringsinstrument men också till exempel högre stödprocent i stödområde 1 och 2 för investeringar, som att återgå till tidigare 50 procent. Se även räkneexempel i bilaga 1.

EU-kommissionens analys visar visserligen att det är få jordbrukare i Sverige som får avslag på ansökan om banklån. I marknadsanalysen beskrivs att de som oftast får avslag på sin låneansökan är de företagare, i synnerhet unga, som ansöker om lån för att ta över ett företag eller står inför sina initiala investeringar och där kreditgivare inte har någon tidigare erfarenhet av sökandens kreditvärdighet. Liknande problematik uppstår då nyetablerade företagare står inför större investeringar. EU-kommissionen rekommenderar därför försök med finansieringsinstrument som riktas mot unga jordbrukare och andra nystartade företag. Detta stärker rekommendationen att införa kreditgarantier.

I marknadsanalysen beskrivs vidare att det finns regionala skillnader där jordbruk i de nordligaste länen anses ha störst utmaning med kapitalförsörjningen. Ett skäl till det är att jordbruksmarken har ett lägre värde och därför ger en otillräcklig säkerhet. Lönsamheten påverkas också negativt av glesheten och det geografiska läget med långa avstånd och långt till ett antal för branschen förutsättningsskapande faktorer som veterinärer, mejerier och slakterier. Det försvårar också möjligheten till krediter. Utredningen hänvisar till att det inte finns någon statistik som visar att det är vanligare i norra Sverige att investeringar inte genomförs på

grund av att de inte får krediter. Länsstyrelsen undrar varför det görs ett antagande som vilar på att det saknas statistik i stället för att avstå uttalande eller utreda skälen till avsaknaden av statistik vidare.

Länsstyrelsen vill påpeka att en direkt förutsättning för att sökanden ska kunna få krediter till investeringen är att densamma får beslut på investeringsstöd. Bankernas kreditbeslut i Västerbotten villkoras som regel med att endast gälla under förutsättningar att kredittagaren får investeringsstöd.

Det finns troligen ett mörkertal av planerade investeringar där ingen ansökan skickas in, då företaget inte beviljats bankkrediter. Även här saknas statistik. Länsstyrelsen får däremot ofta inspel från olika aktörer i näringen om att ett införande av en kreditgaranti, för nystartade företag och för att utveckla och bibehålla produktion, är en viktig faktor för att möjliggöra fler investeringar i norra Sverige.

Antalet ansökningar och storleken på ansökningar om investeringsstöd är lågt i norra Sverige vilket tyder på att nödvändiga investeringar som krävs för att bibehålla en konkurrenskraftig produktion, inte genomförs i tillräcklig omfattning. Det i sin tur påverkar möjligheten att driva företaget med god lönsamhet och på ett effektivt sätt. En minskad produktion i området påverkar också möjligheterna att bibehålla service och förädlingsindustri kopplad till primärproduktionen.

Enligt förhandsbedömningen har ingen avgörande förändring av stödinsatser skett sedan Jordbruksverkets analyser genomfördes inför Strategisk plan 2023–2027, med undantag för att världsläget har tvingat fram en annan syn på behovet av beredskap och förmågan att hantera olika krissituationer. Länsstyrelsen menar att världsläget har en sådan omfattande och allvarlig karaktär att det inte går att bortse ifrån. Bedömningen bör därför ta mycket större hänsyn till att förbereda Sverige för kommande behov i beredskaps- och krissituationer. Alla tillgängliga medel behövs för att bibehålla lantbruk i hela Sverige i syfte att utveckla landets livsmedelsproduktion och tillse att det blir ett trendbrott gällande nedläggning av lantbruksföretag i norr.

Tidigare bedömningar av finansieringsinstrument

Länsstyrelsen instämmer i att, av de instrument som finns anvisade, är kreditgarantier ett möjligt alternativ och att kreditgarantierna i om de införs bör riktas till kapitalkrävande investeringar, som stallbyggnader, där jordbrukare saknar tillräckliga säkerheter. De bör också riktas till unga företagare som för första gången etablerar sig som jordbrukare. De borde även kunna möta behovet av långsiktiga finansieringslösningar och ett regelverk som är förutsägbart.

Vad gäller risker och utmaningar med att införa finansieringsinstrument anser Länsstyrelsen att de ska ställas i relation till att Sverige i tillräcklig omfattning ska kunna försörja befolkningen med livsmedel i hela landet.

Länsstyrelsen vill också påtala vikten av att det idag finns bristande kompetens inom bankväsendet om de specifika förutsättningar som gäller för jordbrukssektorn vid prövning av kreditvärdighet. Generellt är jordbruket en lågrisksektor där bankernas nyckeltal och indikatorer kan behöva anpassas. Det finns normalt sett en stabil avsättning för produkterna från ett jordbruksföretag och riskvilligheten är ofta låg. De flesta jordbruk i glesbygd bedrivs som familj jordbruk där resultatet i företaget får direkt konsekvens för den brukande ägarfamiljen vilket torde minska riskvilligheten.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson och med biträdande enhetschef för Landsbygd och regional utveckling Ulrika Olsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Lantbruksexpert Lars Ericson, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post vasterbotten@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Västerbotten, 901 86 Umeå, eller ring vår växel 010-225 40 00.

Vår webbadress är www.lansstyrelsen.se/vasterbotten.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/personuppgifter.

Bilaga 1 – exempel på finansiering vid investering Västerbotten 2025

Exempel: Typinvestering av mjölkstall, 100 kor och 2 mjölkrobotar

Investering: 20,0 mnkr.

Belåningsgrad bank: högst 75 procent av säkerhetsvärde.

Säkerhetsvärde (det värde en bank tillämpar på en tillgång, när de bedömer hur mycket de kan låna ut vid nybyggnation):

Västerbottens inland (stödområde 1 och 2): säkerhetsvärde 20 till 30 procent av byggkostnad.

Västerbottens kustland: säkerhetsvärde cirka 50 procent.

Avgränsning: uppgifterna avser säkerheter och omfattar inte rörelsekapital, djur eller maskiner.

Banklån:

Inland 3,0 till 4,5 mnkr ($20,0 \times 0,20 - 0,30 \times 0,75$).

Kust 7,5 mnkr ($20,0 \times 0,50 \times 0,75$).

Investeringsstöd (SP ändring 5): högst 4,7 mnkr

Eget kapital med dagens stöd:

Inland 10,8 till 12,3 mnkr.

kust 7,8 mnkr.

Scenario vid 50 procent stödandel:

Investeringsstöd 10,0 mnkr.

Eget kapital:

Inland 5,5 till 7,0 mnkr.

Kust 2,5 mnkr.